

מעגלי פעולה

שגרה לארגון ההבנה של נושא מסוים דרך מיפוי מושג.

איך אני יכול לתרום...

1. בחוג הפנימי שלי (חברים, משפחה, מכרים)?
2. בקהילה שלי (בית הספר, השכונה)?
3. בעולם (מעבר לסביבה המיידית)

המטרה: איזה סוג חשיבה מעודדת שגרה זו?

תלמידים בעלי מיומנויות גלובליות אינם מסתפקים בהבנה של העולם שבו אנו חיים – הם מגלים נטייה הולכת וגוברת לנקוט בפעולות אחראיות, על מנת לשפר את העולם בקנה מידה גדול וקטן כאחד. המעבר מהבנה לפעולה מחייב את התלמידים לפתח דפוס חשיבה של פעלנות. לפתח רגישות כלפי הזדמנויות שמאפשרות להם להשפיע על סביבתם, לצד היכולת לפעול בדרכים יעילות, מושכלות ואחראיות, כמו גם רצון ושאיפה לעשות כן לאורך זמן. כאשר הם לומדים על-אודות העולם וחשים רצון לחולל שינוי, הם עשויים להרגיש המומים נוכח היקפן של סוגיות כמו שינויי אקלים, צריכה חוצה גבולות והפרות של זכויות האדם. חוסר ההתאמה בין הקריאות לאזרחות גלובלית לבין עצם יכולתם של התלמידים לפעול, כפי שהיא נתפסת בעיניהם, עלול לדכא כל רצון למעורבות. שומה עליהם להכיר בעובדה, כי אם בכוונתם לנקוט בפעולות מושכלות ואחראיות, אזי פעולות אלה אפשריות בכל קנה מידה (קטן או גדול) והן יכולות להתבצע בסביבות שונות (אישית-מקומית-גלובלית).

שגרה זו מיועדת לטפח את רגישותם של התלמידים להזדמנויות אשר מאפשרות להם לנקוט בפעולה אחראית, כמו גם את המוטיבציה לעשות זאת. היא מזמינה אותם להבחין בין זירת הפעולה האישית, המקומית והגלובלית ומעודדת אותם ליצור הקשרים מקומיים-גלובליים. בנוסף, היא מכינה אותם להתמקדות מכוונת בנתיבי פעולה אפשריים ובתוצאותיהם.

יישום: מתי והיכן ניתן להשתמש בכך?

ניתן להשתמש בשגרה זו ברמות שונות של מבניות. בהקשר של תוכניות לימודים ניתן להשתמש בה לרוחב דיסציפלינות (גיאוגרפיה, מדע, ספרות, כלכלה) ובשילוב מגוון רחב של גירויים (סרטים, נראטיבים, תצלומים), אשר נוגעים בדרך כלל בקונפליקט, במערכת או במודל שאותם ניתן לשפר באמצעות השתתפות ומעורבות. בנוסף, ניתן להשתמש בשגרה באופן בלתי רשמי בהקשרים ואינטראקציות בית ספריים ויומיומיים, שבמסגרתם התלמידים יכולים להפגין התנהלות של פעלנות (לדוגמה, קונפליקט בין חברים, דפוסי צריכה, שילוב של תלמידים עולים). בשני המקרים השגרה עשויה להוביל את התלמידים להכרה, כי פעולה מכוונת הנעשית במטרה ללמוד או כדי לעורר נושא מסוים בקרב חברים או בני משפחה מהווה בפני עצמה עשייה רצויה ופרודוקטיבית.

השקה: מהן כמה עצות אפשריות להפעלה של השגרה ולישימוש בה?

הכנה מוקדמת של התלמידים לשגרה זו עשויה לכלול את הפניית תשומת לבם לנושא שבעיניהם עשוי להיתפס ככזה המצריך פתרונות. התלמידים יהיו מוכנים בצורה מיטבית כאשר תהיה להם הבנה מסוימת של הנושא, לאחר שעברו הכנה בהקשר לנושא וכאשר יש להם מודעות לדחיפות או לצורך בתגובה. השגרה אפקטיבית במיוחד כאשר התלמידים חשים בצורך, אולם מתקשים בבחינת דרכי פעולה אפשריות. הכנת התלמידים אף עשויה לכלול את הבלטת תפקידים כאזרחים, המסוגלים להשפיע על סביבתם.

שגרה זו מזמינה את התלמידים למפות אפשרויות פעולה. ניתן להפוך את סדר השאלות וכן ניתן לעורר דיונים רבי משמעות לאחר השגרה: מהם המחסומים אשר לדעת התלמידים ניצבים בפני יכולתם לנקוט פעולה ברמות שונות? עצם הבחינה של מסלולי פעולה אפשריים יכול להעמיק את ההתכוונות של התלמידים בהקשר להשתתפותם בתהליך. על ידי ההסתמכות על מפת פעולה ראשונית עשירה, ניתן לעודד את התלמידים לבחון גורמים כמו אתיקה, קיימות, אינטרסים אישיים והשפעה פוטנציאלית, לקראת החלטתם על הצעדים הבאים.

מהי מיומנות גלובלית?

ניתן להגדיר מיומנות גלובלית כיכולת וכנטייה להבין ולפעול בהקשר לנושאים בעלי חשיבות גלובלית (Boix Mansilla & Jackson 2011). תלמידים בעלי מיומנות גלובלית מתכוונים להתמודדות עם חברות מורכבות ועם הכלכלה הגלובלית על ידי כך שהם לומדים כיצד לחקור את העולם שמעבר לסביבתם הקרובה, תוך הגדרה והשלטת היגיון בנושאים בעלי חשיבות. כיצד אוכלוסיות מהגרים מסתגלות למקומות עבודה ולמקומות מחייה חדשים? אילו כלים משמשים את הממשלות השונות לקידום פיתוח כלכלי ולביעור העוני? מהי מערכת אקולוגית (אקוסיסטמה) וכיצד פועלות מערכות אקולוגיות שונות ברחבי העולם? תלמידים בעלי מיומנות גלובלית אף לומדים לזהות נקודות מבט שלהם ושל אחרים, תוך ניסוח והסבר מעמיק של נקודות מבט אלה באמפתיה ובכבוד. תלמידים בעלי מיומנות גלובלית יכולים לתקשר למרות הבדלים ולגשר על פני פערים תרבותיים, לשוניים, כלכליים ודתיים - שתי יכולות רבות חשיבות בחברות המשוסעות והמקושרות של ימינו. מעל לכול, וכדי שיהיו מוכנים לקחת חלק ולעבוד בעולם כמות שהוא היום, התלמידים צריכים ללמוד כדי לנקוט בפעולה אחראית.

עליהם ללמוד לזהות הזדמנויות לנקיטת פעולה פרודוקטיבית, לצורך פיתוח ומימוש של תכניות מושכלות. מסגרת זו מבוססת על ההנחה, כי תלמידים מוכנים רואים את עצמם כאזרחים וכעובדים משכילים, מתחשבים, מלאי חמלה ויעילים, הפועלים בזמנים משתנים (Boix Mansilla & Jackson 2011).

מיומנות גלובלית נתפסת כיכולת להבין - דהיינו, באופן כללי, לעשות שימוש בתפיסות דיסציפלינריות, תיאוריות, רעיונות, שיטות או ממצאים במצבים בלתי מוכרים, וזאת לצורך פתרון בעיות, גיבוש הסברים, פיתוח מוצרים או מתן פרשנות חדשנית לתופעות שונות (Boix Mansilla & Gardner 1999). היא מתמקדת בסוגיות בעלות חשיבות גלובליות ובפעולה שמטרתה שיפור תנאים; הלמידה צריכה להיות בעלת רלוונטיות ברורה לתלמידים ולעולם. כאשר נלקחת בחשבון החשיבות, תכנית הלימודים של המיומנות הגלובלית הופכת לקריאה לקידום האוטנטיות, לבחינה מדוקדקת של העולם העכשווי, במטרה לגלות נושאים שבחינתם היא בעלת חשיבות עליונה (Perkins 2015).

לסיום, "מיומנות גלובלית" כנטייה מובנית נוגעת גם לתחושת הבעלות של התלמידים ולשינוי ארוך טווח. החוקרים של Project Zero מעלים את האפשרות, כי הלכי רוח של חשיבה כרוכים ביכולת לחשוב על בסיס מידע, ברגישות כלפי הזדמנויות לעשות כן הקיימות בעולם האמיתי ובנטייה לעשות זאת לאורך זמן (Perkins et al 1993, Tishman et al 1993). נטיות אינן אלא "שיירים" של למידה מעבר להקשרים פורמליים (Ritchhart 2014); הן נוגעות ל"סוג האדם" שהתלמיד הופך להיות (Boix Mansilla & Gardner 2000). באופן כללי, נטיות של מיומנות גלובלית כוללות:

- נטייה לתהות לגבי קנקנו של העולם (לדוגמה, עיסוק בשאלות הנוגעות לחשיבות, חקר חיבורים מקומיים-גלובליים וחיפוש מידע מעבר לסביבה המוכרת, תוך תיאור, הסבר וגיבוש של עמדה בנוגע לעולם).
- נטייה להבין נקודות מבט מרובות - של אחרים ושלהם (לדוגמה, תוך התייחסות להקשרים תרבותיים, התנגדות לסטריאוטיפים והערכה של הכבוד האנושי המשותף - במיוחד בעת שהתלמידים מקיימים אינטראקציות עם אחרים, שהמסלולים שבחרו שונים במידה רבה משלהם).
- נטייה לעסוק בדו-שיח מכובד (גישור על פני פערים תוך הקשבה אדיבה, שיתוף תוך הפגנת אומץ, פתיחות והגינות, לצד התחשבות בקהל ובהקשר).
- נטייה לנקוט בפעולה אחראית (הנטייה לראות ולגבש הזדמנויות לשיפור תנאים, כמו גם שיתוף פעולה עם אחרים והמרצה עצמית לפעולה).

פותח על ידי Project Zero, מרכז מחקר
בבית הספר לחינוך של אוניברסיטת הרווארד

מרדכי נרקיס 11, ירושלים 9246115
טלפון. 02-6436881
office@brancoweiss.org.il
www.brancoweiss.org.il

ברנקו וייס
חינוך. חשיבה. יוזמה